Miten vihreällä taloudella edistetään kestävää kehitystä ja köyhyyden poistamista ?

Ympäristöneuvos Antero Honkasalo,
Ympäristöministeriö

Vihreä talous

- Talouskriisi on lisännyt kiinnostusta ja saada aikaan talouskasvua ympäristöliiketoiminnan avulla ja samalla ratkaista ympäristöongelmia.
- OECD on alkanut puhua ”vihreästä kasvusta” ja nostanut sen keskeiseksi tavoitteekseen.
- EU käyttää Eurooppa 2020- strategiassaan käsitettä ”kestävä kasvu”- resurssitehokkaamman, vihreämmän ja kilpailukykyisemmän talouden edistäminen.
- Vihreä kasvu on ollut esillä myös pohjoismaisessa ministerineuvostossa.
- UNEP puolestaan puhuu vihreästä taloudesta.
- OECD on kiinnostunut siitä, miten perinteisin talouspolitiikan keinoin voitaisiin edistää ympäristöliiketoimintaa, ekoinnovaatioita ja talouden rakenteiden muuttumista.
- UNEP:n ohjelma korostaa myös biomassan kestävän hyödyntämisen ja liittyvään taloudellisen toiminnan merkitystä erityisesti kehitysmaille.
- Degrowth-ajattelu haastaa kasvupolitiikan myös vihreän sellaisen.

OECD- Vihreä kasvu

- Talouden rakennemuutos; ilmastotavoitteet saavutettavissa tavalla, joka lisää kasvua ja ympäristöliiketoimintaa
- Taloudellinen ohjaus ja ekoinnovaatiot avainasemassa- vahva usko teknologian kykyyn ratkaista ympäristöongelmia
- Sosiaalinen ulottuvuus mukana lähinnä työllisyyden ja muuttuvien työtehtävien kautta
- Hyvien kansallisten käytäntöjen jakaminen ja yhteinen seuranta
- OECD:n vihreä kasvu-ohjelma on merkittävä, koska sen myötä ympäristönsuojelu on mukana kaikessa OECD:n toiminnassa eikä vain erillisenä omana sektorinaan.

UNEP- Vihreä talous

- Sateenvarjo erilaisille vihreän talouden kehityshankkeille
- UNEPin vihreä talous pyrkii luomaan hajautetuista, tasavertaisista ja monialaisista suhteista koostuvan sidosryhmäverkoston.
- Tarkoituksena on tukea hallituksia talouden rakenteen uudistamisessa. Tavoitteena on saada maiden taloudet viherrettyä pitkällä aikavälillä eri sidosryhmien välisen resurssien, kuten tiedon, asiantuntemuksen ja rahoituksen vaihdon avulla.

Kasvusta luopuminen (Degrowth)

Degrowth- liike vaatii kasvusta luopumista koska:

- Kasvu ei enää teollisuusmaissa lisää hyvinvointia; tavaroiden sijasta enemmän vapaa-aikaa
- Talouden kasvaessa on mahdotonta vähentää energian ja materiaalien kulutusta; kasvu syö sen mitä ympäristötoimilla on saavutettu
- Teollisuusmaiden on joka tapauksessa sopeuduttava talouskasvun taittumiseen; parempi tehdä se ajoissa.
- Keskitetyt teknologiset järjestelmät tulee purkaa; enemmän tilaa paikalliselle toiminnalle ja osuuskunnille
- Ei pidä uskoa, että luontoa voitaisiin suojella ja köyhyys poistaa kasvattamalla teollisuusmaissa ”vihreää kulutusta”.

Paluu talouden ja ympäristöpolitiikan ytimeen

- Vihreä talous nostaa talouskasvun jälleen ympäristöpolitiikan keskiöön
- Vihreän rakennemuutoksen tarve tunnustetaan; keinot ja mallit eroavat
- Vihreän kasvun taustalla on neoliberalistinen talouspolitiikka
- Degrowth- ajattelu on jatkumo 1970-1980 lukujen keskustelulle nolla-kasvusta (steady-state-talous/ Herman Daly).
- Selkää määritelmää vihreälle taloudelle ei anneta
- Määrälliset tavoitteet ovat heikosti esillä
- Vaarana liian lavea käsite- kaikki vähänkin vihertävä käy vihreästä taloudesta

Vihreän talouden perusta on ekosysteemipalveluissa 1

- Ekosysteemipalvelun käsite on syntynyt ympäristötaloustieteen piirissä kuvaavaan talouden ja ympäristön moninaisia vuorovaikutussuhteita.
- Ekosysteemipalvelut jaetaan seuraavasti:

  - tuotantopalvelut (raaka-aineet ja energia)

  - säätely- ja ylläpitopalvelut (ilmasto, hydrologiset ja biokemialliset kierrot fotosynteesi jne.)

  - kulttuuripalvelut (luontoelämykset ja vapaa-aika luonnossa)
- Talous perustuu ekosysteemipalveluihin ja hyödyntää niitä. Se ottaa luonnosta raaka-aineita ja energiaa ja palauttaa ne takaisin ekosysteemipalvelujen hoidettavaksi kulutuksen jälkeen.
- Kaikki ekosysteemipalvelut on huomioita taloudellisessa päätöksenteossa

Vihreän talouden perusta on ekosysteemipalveluissa 2

- **Taloutta voidaan kutsua vihreäksi, vain jos se toimii luonnon sieto- ja kantokyvyn luomissa rajoissa ja turvaa ekosysteemipalvelujen toiminnan.**
- Talouden aineellinen mittakaava on sopeutettava näihin reunaehtoihin.
- Energia- ja materiaalitehokkuuden oleellinen parantaminen on välttämätöntä, mutta ei yksin takaa, että talouden kestävä aineellinen mittakaava saavutetaan.
- Ekosysteemipalvelujen arvon taloudellinen arviointi luo uusia mahdollisuuksia taloudelliselle ohjaukselle. Vaarana on kuitenkin kapean taloudellisen näkökulman ylikorostuminen.
- Tietomme ekosysteemipalveluista ovat vajavaiset. Varovaisuusperiaatetta tulee soveltaa silloin kun tiedon epävarmuus on suuri, oli sitten kysymys luonnonvarojen hyödyntämisestä tai uuden tekniikan kehittämisestä.

Ekosysteemipalvelut ovat vakavasti uhattuina

- Erilaiset arviot päätyvät aina samaan lopputulokseen; tarvitaan 3-4 maapalloa, jotta maailman kaikille ihmisille voidaan turvata nykyjärjestelmän keinoin teollisuusmaiden elintaso
- Millennium Ecosystem Assessment arvioi, että noin 60 prosenttia ekosysteemipalveluista on jo uhattuina (planetaariset kynnysarvot joihin luonto pystyy sopeutumaan, on ylitetty ainakin ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden ja typen kiertokulkujen osalta)
- Maailmanlaajuinen raaka-aineiden kulutus on tällä hetkellä noin 60 miljardia tonnia vuodessa. Nykyvauhdilla luonnonvarojen käyttö ylittäisi 100 miljardia tonnia vuonna 2030. Kulutuksen kasvu on erityisen nopeaa Kiinassa ja intiassa ja muissa nopeasti kehittyvissä maissa.

Miten vihreä talouden rakennemuutos saadaan liikkeelle?

- Talouden kasvun absoluuttinen irtikytkentä ympäristöhaitoista
- Talouden kasvun absoluuttinen irtikytkentä aineellisten resurssien lisääntyvästä käytöstä
- **Teollisuusmaat-** energian ja raaka-aineiden kulutuksen kääntäminen laskuun (tähän asti kulutuksen kasvu on syönyt pois sen, mitä on saavutettu parantuneella energia- ja materiaalitehokkuudella (rebound-efekti)) ja radikaalit ekoinnovaatiot.
- **Kehitysmaat**- aluksi riittää ympäristöhaittojen irtikytkentä, resurssien käytön lisäys edelleen välttämätöntä köyhyyden poistamiseksi. Siirtyminen suoraan vähähiiliseen ja puhtaaseen teknologiaan

Talouden kasvun irtikytkentä luonnonvarojen käytöstä Suomessa

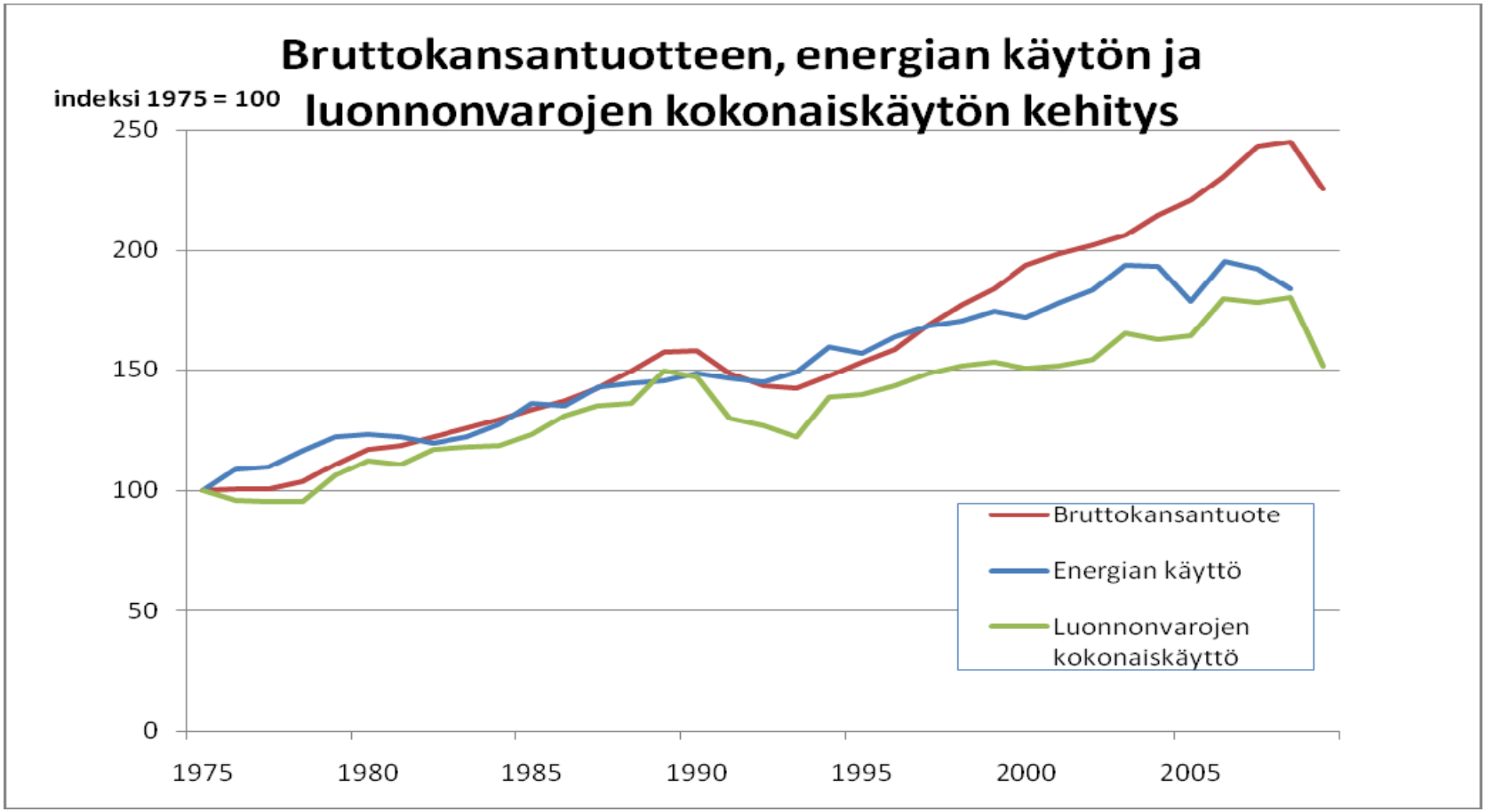

Vihreä talous on tarpeen sekä ihmistä että luontoa varten

Kestävän kehityksen **sosiaalinen ulottuvuus saadaan mukaan vihreään talouteen , kun lähtökohdaksi otetaan väestön perustarpeiden kestävä tyydyttäminen. Tuotanto huomioon elinkaariajattelun kautta.**

Perustarpeet ja niihin liittyvät tuotejärjestelmät:

1) Ravinto:

- ruokakulttuuri ja ruokailutottumukset - elintarvikkeet - elintarvikkeiden tuotanto, jakelu ja kauppa

2) Asuminen:

- asumiskulttuuri- rakennukset – vesi- ja jätehuolto-yhdyskunnat

3) Liikkuminen:

- liikuntatavat - liikennevälineet - liikenteen infrastruktuuri

4) Hyvinvointipalvelut

- terveys ja koulutus

Asuminen, ravinto ja liikkuminen aiheuttavat suurimmat kulutuksen ympäristöhaitat

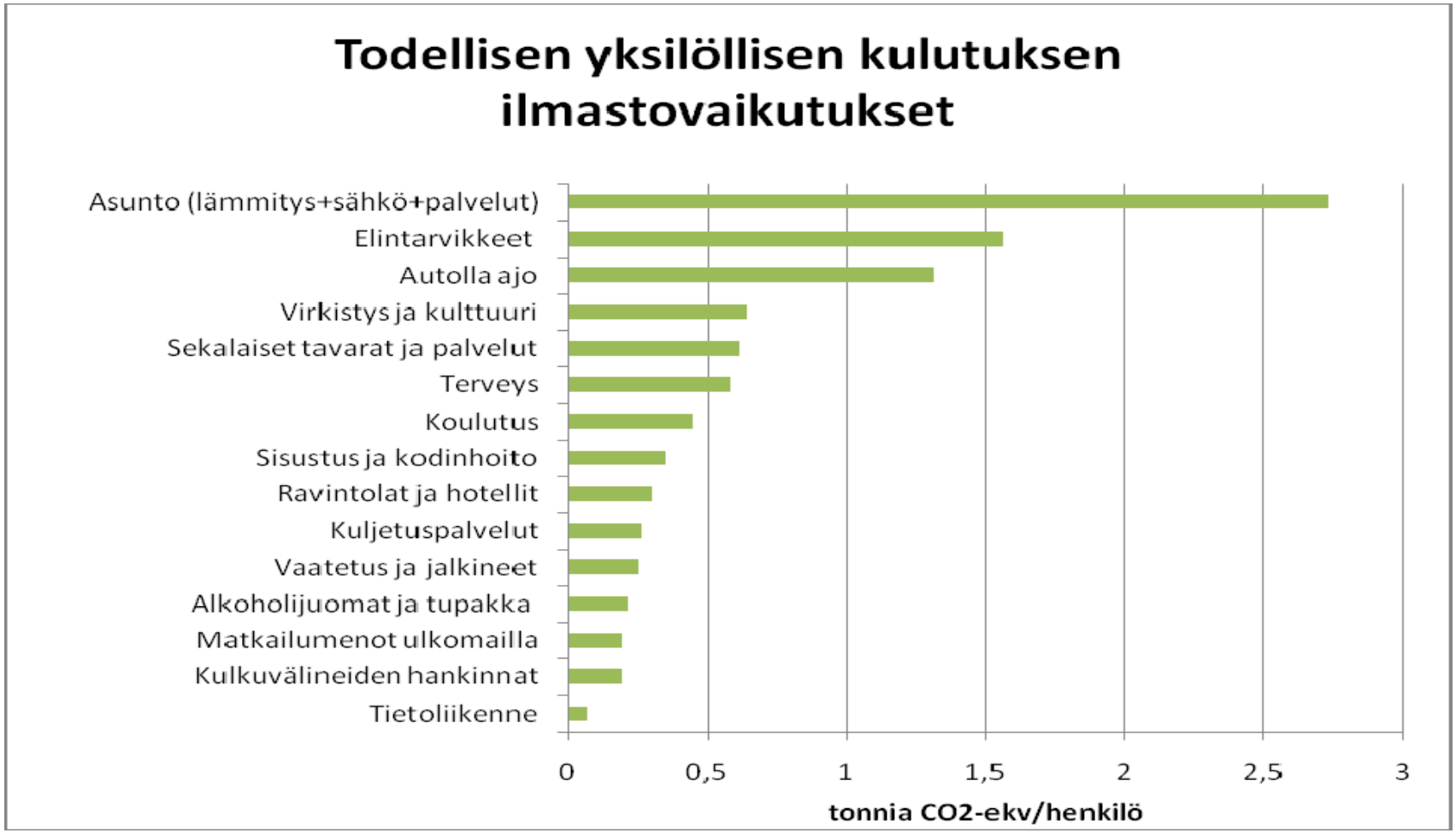

Kohtuullisuus ja köyhyyden poistaminen

- Teollisuusmaissa tarvitaan kohtuutta aineellisessa kulutuksessa; muuten luonnonvaroja ei riitä köyhyyden poistamiseen
- Maailmanmarkkinoilla teollisuusmaiden ja kehitysmaiden aineellinen kulutus yhä enemmän kytköksissä toisiinsa.

  - tuoteketjut kytkevät eri maiden ympäristöongelmat toisiinsa ja vaikeuttavat kansallista säätelyä

  - teollisuusmaiden kulutus tuottaa yhä enemmän ympäristöhaittoja kehitysmaissa

  - liikenteenbiopolttoaineet kilpailevat ruuan tuotannon kanssa

Innostavat näköalat

- Demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaisten tulee viime kädessä saada itse tehdä elintapojaan koskevat päätökset. Toisaalta kestävä kehitys ei voi edetä, elleivät yhteiskunnan organisaatiot ja infrastruktuuri tue kestäviä valintoja ja helpota niiden toteuttamista.
- Kansalaisten pitää yhtä aikaa elämässään hoitaa arkensa ongelmia ja samalla kantaa huolto pitkälle tulevaisuuteen ulottuvasta ilmastomuutoksen uhasta.
- Tässä ristiriitatilanteessa arjen tämän päivän ongelmat vievät helposti voiton, eikä tilannetta paranna se, että ilmastomuutoksen kansalaisilta vaatimat toimet esitetään syyllistäen. **Tarvitaan politiikkaa, joka tarjoaa tavallisille kansalaisille ja yrityksille positiivisia toiminnan vaihtoehtoja sekä työtä ja hyvinvointia.**

Miten edetä? - Vihreän talouden roadmap 1

- **Tiukat ja selkeät tavoitteet energia- ja materiaalitehokkuudelle ja päästöille**

  - luovat haasteita ekoinnovaatioille ja markkinoita ympäristöä säästäville tuotteille

- **Ekosysteemipalvelujen kestävä hyödyntäminen**

  - lisää paikallista hyvinvointia ja luo uusia mahdollisuuksia pysyville työpaikoille

- **Kehitysmaiden siirtyminen suoraan vähähiiliseen teknologiaan**

  - on kaikkien maiden yhteinen etu

- **Ulkoisten ympäristökustannusten sisäistäminen hintoihin ja ympäristölle haitallisten tukien poistaminen**

  - korjaa ja tukee markkinaohjausta

Miten edetä? - Vihreän talouden roadmap 2

- **Politiikkatoimien ennakoitavuus, vaikuttavuus**
  - luovat pohjaa pitkäjänteiselle tuotekehitykselle ja investoinneille
- **Kansallisten erityispiirteiden huomioon ottaminen**
  - luonnon olosuhteet ja elinkeinorakenne
- **Joustavuus toteutuksen suhteen**
  - antaa mahdollisuuden valita kustannustehokkaita toimia
- **Ympäristötietoisuuden kasvu**
  - lisää ympäristöä säästävien tuotteiden ja palveluiden kysyntää
- **Vihreä talous edistää työllisyyttä, mutta myös hävittää työpaikkoja**
  - sopeutumistoimiin varauduttava
- **Seuranta ja avoimuus**
  - lisäävät uskottavuutta ja toimien hyväksyttävyyttä

Lopuksi

- Talous ei voi jatkuvasti lisätä luonnonjärjestelmiin kohdistuvaa kuormitusta. Biosfäärin kanto- ja sietokyky on jo ylitetty. Ongelmana on, ettei tätä tietoa oteta vakavasti (Earth Overshoot Day jo elokuussa!)
- Teollisuusmaissa on pakko voimakkaasti supistaa aine- ja energiavirtoja. Mutta voiko talous silti samalla kasvaa?
- OECD:n vihreän kasvun linjaus on selvä. Talous voi ja sen täytyy kasvaa. Vain sitä kautta voimme kehittää uutta teknologiaa, jota tarvitaan ilmaston muutoksen hillitsemiseksi ja energia- ja materiaalitehokkuuden oleelliseksi parantamiseksi.
- Degrowth-liike vaatii kasvusta luopumista. Tähän asti kulutuksen kasvu on syönyt pois sen mitä on saavutettu energia- ja materiaalitehokkuudessa.
- **Vihreä talous voi kasvaa, vain jos sen aineellinen perusta maailmanlaajuisesti supistuu.**